

EL MÓN MERAVELLÓS D'EN LUARD

A Alexandre Plana, I. M.

Qui no ha parlat amb En Luard, el pescador, no coneix gaire el Port de la Selva. Hi hem parlat llarg, i rigut, anys passats, quan els forasters, en ple estiu, cabien, folgats, a la Fonda del Comerç, a can Costa. N'Alexandre Plana, En Josep M. de Sagarra i En Josep Pla en saben, d'aquells anys, molt més que no pas nosaltres, i en bells versos o en gerda prosa n'han evocat els encisos i la misèria. La nostra primera anada a l'al·lucinant contrada del Cap de Creus, la devem al que ens n'havien contat En Sagarra i En Plana, i a un article d'En Pla, a la nostra *La Publicitat*. La coneixença d'En Luard, la devem a les llargues sentades amb els pescadors aplegats al Cafè de la Marina. En Luard inventa fets nous en una mateixa història, i en renova la sorpresa. Les variants de les seves contalles són gairebé incomptables, i un got de conyac a temps il·lumina el paisatge on es mouen els actors, amb clarors de foc—als olivars!—i de polsim de sals esventades per la tramuntana, fresques i estimulants.

En Luard parla sovint—o li'n fan parlar—de les seves habilitats de cuiner, sobretot dels seus extraordinaris cuinats d'arròs. Hi fabula amb els ulls aclucats, i cada vegada la narració s'enriqueix amb troballes i sorpreses. La darrera versió la hi vam escoltar l'any passat, atents i agradats. L'hora, la calma i el diví no fer res davant el mar hi ajudava. Qui diria que no!

Heus ací doncs que un dia, a Banyuls, va atracar una embarcació panxuda— *que poc era espanyola*, amb les veles arriades i amb nou mariners a bord, tot comptant-hi el patró. Eren, segons En Luard, nou homes forçuts—*mig italians mig moros, o potser de l'illa de Còrsega*, els quals van davallar famèlics a la platja.—*Demanaven menges picants, beguda i poc recòrdoc què més. No sabíem d'un venien ni de quin llengatge eren, però els movia la gana, la ganassa, ja us diré. Cuejaven i espeternegaven, vès cum us ho faré entenre: semblaven un bol de bonítols encallats al Portaló*. Un pescador de Banyuls els va dir que precisament aquell dia hi havia dos selvatans, En Quirc i En Luard, molt *eixurits* i entesos, que en un no res els ho resoldrien tot.—*Emprò En Quirc, qu'ès un punyatero me'ls-e va passar. En Quirc, ¿sabeu?, quan no beu, jeu, i tu, espavila't. I els-e diu:—En Luard, que ha navegat molt, amb poca teia us farà foc. Emperò jó me mirava aquells homenots i, què us diré: me feien basarda. Emprò jó poc recúloc mai, jó. Me vàreig fúmere sis dits d'anisseta, vàreig manlleuar un grapat d'arròs, què voleu que us digui, mija lliurota, un grapadot, i els-e vàreig dir que iria*

amb èlles, que de cuinar i bé, prou ne sabia, i que més d'un general i més d'un bisbe n'eren contents. Tots nou me varen mirar amb una cara! J'ó crec i tot qu'èren pirates. Se varen estirar les xamarres cum si em volguessin abatre, i me va semblar que duien gabinetassos a la faixarra. Poc les-e tenia totes, j'ó; soms poruc, j'ó; emperò ho dissimúloc. I més perquè soms catalans, sabeu?, i hem de fer veure que soms valents i mogàvers. Quan vàrem essè' dalt l'embarcació, més bruta que la cuina de la Carrasca, me varen dir que, d'èlles, poc s'enfotia dingú, que j'ó era un rufí mal escatat, i que em penjarien de la verga si no els-e feia l'arròs que n'hi hagués per tots. Nois, cum me vàreig collonir, j'ó! Era malalt, vès què us dic. Ja veig que armen els remes, i j'ó els-e vàreig dir que no volia navegar, que ja els-efaria l'arròs abundós cum demanaven, que a ca meu m'esperaven i que no volia que em tinguessin per perdut.—Re, tu, a l'arròs que soms tots morts de gana i tu èts un maula. Me vàreig ronsar cum el gatàs de la Pelosa. Gàfoc quatre fustotes, re, quatre males teiotes de mal encenre, i els-e demànoc la caldera més grossa que tinguessin a bord, que j'ó faria escaufar i bollir l'aiga en un dir nom-de-déu. Emprò la un d'èlles, el més lleig i el més alt de tots, i tots ho eren prou, xeica un rem tot menassant-me; j'ó que em júpoc, j'ó, i els-e dic que poc tinguessin por: soms de la terra del Rei Jaume, sabeu? J'ó que sí que, venta que venta, i aiga i més aiga, me donen l'oli, negre cum el quitrà, la sal i escorrialles de peixot podrit, i au!, Luard, que no te n'èts mai vistes de tan calentes. Emperò, con varen veure que j'ó, tot fent el cor fort, nava tirar aquell grapadet d'arròs, res, cum aquell que donem al mainat, els qui no bogaven me fan rodona, me miren cum si fossin tropòfagos, ja em veia bollint i cuit a la caldera com, què carai!: em xécoc, els-e plàntoc cara i els-e dic: Doneu-me dos minuts.—Bagassa!, fa l'un. Putanga!, diu l'altre. J'ó que pròvoc l'aiga, tíroc el grat d'arròs, i nois: re, en un no re, l'arròs, cum sempre que jo cúinoc, boteix que boteix, cada gra s'infla cum un globu, munta caldera amunt, i creix que creix i més creix, cada gra en fa mil, ja vessa de la caldera, ja s'escampa per la coberta, tapa les escotilles i ja quasi sobreixia a proa i a popa con ens vàrem 'donar que l'embarcació no gontava tant de pes i que ens enfonsàvem.—D'unt èts tret aquest arròs, tu, malvat! Ja me veia al sanmantiri, j'ó. Si que l'èts feta bóna! Nom-de-déu, quin batibull.

Aleshores En Luard, tot arronsat i empetitit, com si encara s'hi trobés, i amb els ulls ben tancats, conta com cada gra era més gros que un ou d'estruç, i que a les envistes de Capgròs i del Gou es van robar a l'aigua, que cadascú es va amarrar a un gra com si fos un llagut tombat, el cavalcaven contents de no haver-se negat. El mateix vent—un ventet d'enfora, suau i pessigoller—els feia avançar lentament i segurs.—*El marc era*

tan blau que semblava el cel i, passat Aigadolç, cum don Jaume a Mallorca l'estol va desembarcar a Tavellera. Darrere nostre seguien mils i mils grans d'arròs, que en feien cotre d'ous d'esturç. En arribant a la platja, tots callaven, meravellats d'un fet tan estrany. Cadascú amb el seu granàs com un bot—molt més gros que una xíndria—, va cercar un raconet, i, ganivetàs en mà, en feien, com d'una síndria, amples i salobres tallades.—N'hi va 'ver que poc se'l varen poder cruspír tot, i que sant Baldiri me perdoni, si méntoc. Al cap de no gaire estona tots dormien tips i satisfets.—La platja se va anar omplint de grans d'arròs botits, que el marc duia d'a poc a poc. Si a cada gra hi vés 'gut una bandera allò 'uria semblat Lepanto, vès què us dic.

En Luard—*i de murrís ne soms prou els del Port, més que els de Cadaqués*— es va escapolir sense fer fressa, va enfilar costa amunt, frisós de no ésser descobert i d'arribar aviat al Port. Li vam demanar què havien begut. Va dir:—*Ui! A la barraca del comú hi 'via mam per quinze dies. Allò semblava la bóta de sant Furriol. Ja us-e som dit que poc badem. De vi, ens en sobra. Cum als del Vangeli.*

Li vam demanar com havia acabat tot plegat.—*Mireu, i no us méntoc. Con se varen despertar, a l'aua, l'embarcació, qu'èlles creien perduda, els esperava amb tot el carregament. Ja sabeu que con la barca és d'un, fa cum els gossos: va lla unt hi ha l'amo, o el patró. Els-e vàreig fer un gran servei i un gros favor en aquells bandits. Ells hi varen gonyar. Volien un plat d'arròs ben fondo, i jó els ne vàreig donar una carregada. Podien arribar a Gènova i allargar-se a Tunis, qu'ès a l'Àfrica, i fins i tot al Cap de la Bona Esperança. No fem cum d'altres d'aquests topants, que no foten mai res; si fa sol diuen que plou i si fa lluna, que llampa. N'hi ha que tenen el cul cosit a «s'escó», per 'quets indrets de la costa. Veieu què us dic. I d'això que us-e soms contat, poc ne dubtéssiu gens. Con els dels Port ho varen saber, tots hi rivien molt i em deien per què no 'via tornat a cavall d'un gra. Jo els-e soms dit que el rector, mussan Josép, m'havia cregut i que ho apuntarà a la corònica. Ell ja sap que no pòsoc mai els peus a missa; no t'hi deixen fumar, no hi comprenc re i m'hi adòrmoc. Soms massa cansats de la setmana. La missa ès pels qui saben llatí, cum el nebot d'En Camanci, sabeu?; i per les dones, que s'ho empassen tot, sense mastegar, i no han d'anar a rem, de nit, cum nosaltres. Per xò no saben fer botir un gra d'arròs ni planten cara als pirates cum soms fet jó.*

(9-VIII-31)

D'Allò que no diu *La Vanguardia*

(dins *Obra poètica en vers i en prosa*. Barcelona: Edicions 62, 2000, vol. I. p. 397-400)